

V. b. b.

HRVATSKE NOVINE

Izhajadu vsaku sobotu

Rukopisi i predplaća šalju se na naslov:
„Hrvatske Novine“,
Wien V. Bez., Margaretenplatz Nr. 7
Vsaki broj stoji 10 grošev

Glasnik gradišćanskih Hrvatov.

Sloga je moć!

Predplaća znaša

za leto dan . . .
za pol leta . . .
za četvrt leta . . .
Za Ugraku za četvrt leta
jedan broj stoji . . .
Za Jugoslaviju na leto
Za Ameriku na leto

4— Šilinge
2— Šilinge
1— Šiling
11.000— ug. K
1100— ug. K
100— dinara
3— dolare

Leto III.

U Beču, 13. junija 1925.

Broj 23.

Raspadjena koalicija.

Ako ćemo se još spomenuti, su se lani po dugodurajućem svitovanju (tanačenju) ujedinili kršćanskosocijalisti i socijaldemokrati i stvorili skupa vladu. Ovu koaliciju su zapečatili 4. januara na sednici zemaljskoga sabora s odobranjem zemaljske vlade.

Socijaldemokrati i kršćanskosocijalisti su sklopljenjem koalicije stupili u hištvu. Istina je, da samo u civilno hištvu. Civilno hištvu se da razvaliti tako, da moru raspitani hižni drugi po noviči stupiti u hištvu. Kadkada đura takovo hištvu vrlo dugo, more biti i do smrti, ali najvećeputi se neg vreda razvaliti. Kod hištva črjenih i belih se je jur s početka dočekalo brzo razvaljenje zbog međusobne mržnje. I čudo se je godalo. Koalicija se je držala prilično dugo vrime i je stvorila najpotriebnija uredjenja za Gradišće. Koaliciju je skupadržala ličnost Rauhofera, ki je razumil protu vsim teškoćam ove suprotivne stranke spojiti na hasnovito delovanje za našu zemlju Gradišće. Istina je, da se školsko pitanje nij moglo i s takovom koalicijom se ne će nikada moć urediti. I ako su se črjeni i beli u vsih drugih pitanjih mogli razumiti (u različnih porcijah, u poljodelskoj bolesničkoj kasi, kod općinskoga zakona i t. d.) kod ovoga pitanja će moć samo sila odlučiti. Školsko pitanje je bil najveći uzrok, ča je daljnje skupadelovanje koalicije prekratilo. S odstupljenjem Rauhofera je otpala i ona moć, ka je još mogla ove dvi suprotivne stranke skupadržati. Sada se pak trzaju za vlasi i se biju ogorčeno jučerašnji hižni drugi.

U oči si među vse moguće. Od peljača socijaldemokratov Lesera je još najslabija rič, da je iz vrmena komunizma sobom doprimil volju za diktaturu. Polag poslovnoga reda moreju se

verozakonske škole samo s privoljenjem većine vladinih kotrigov preminiti u općinske škole. Leser je samovoljno privoljil u preminenje 11 verozakonskih škol u općinske. Med ovimi se nahajaju sledeće hrvatske škole: Trajštof, Celindof, Uzlop, Pervane, Mučindrof. Na mesto katoličanske škole imaju sada općinsku. Ča zlamenuje ovo? Znamda manje izdavanja za općinu? Nit za jedan groš! Ali zgubljenje one samostalnosti, ku uživa verozakonska škola. Socijaldemokratom smira vse trsenje tamo, da škole budu državne. Za nas Hrvate bi bilo ovo zakopanje našega hrvatskoga jezika. Pogledjmo samo Gecu, Ciklaš. Pogledjmo ča se goda u državnoj školi u Marofu. U krajini Marofa ležeće državne škole u hrvatskih selih imaju vse nimške učitelje. Jedino Marof ne. Zato mora i učitelj iz Marofa van, da dojde na njegovo mesto Nimac Bečan ili drugi ki iz Bogzna kakovoga kraja svita. Ovomu će pak pripadati zadaća, da nimčari po volji velikašev u Sauerbrunnu, a ljude tako daleko doprimi, da ne znaju u svojom materinskom jeziku štat, kot je to sada na priliku u Starom Hodasu. Pogledjmo Rasporak, ča bi se onda dogodalo, ako bi škola bila državna ili samo općinska. Na mesto hrvatskih učiteljev bi doprimili Nimce iz Beča i drugih nimških krajini Austrije. A naši ljudi, osebužno hrvatski delači ne moru najti kruha. Pogledjmo kako „faciraju“ u Beču naši mladi ljudi i pohajaju po bečanskim ulicah prez dela, na njevo duševno i telovno propadanje. Ča se našim delačam ovo dopada? A vsejedno potpiraju one ljude, ki su suprotivnici naše krvi, ki izrivaju naše ljude iz njevih mestov. Kod verozakonskih škol more si školska stolica odibrat svojega učitelja, a kod državnih ga vlada imenuje. Ovo je velika razlika. Općinska škola je samo prelaz u državnu školu.

Ovo preminenje verozakonskih škol u općinske će napraviti najveću suprotivnost med kršćanskosocijalisti i socijaldemokrati. Utorak 9. junija se sastane zemaljski sabor i obadvi stranke se pripravljaju na borbu. Ne zdavno su još skupnom moćum odbili napadaje bündlerov, a sada je lahko moguće, da čedu bündleri i kršćanskosocijalisti stat proti socijaldemokratom. Zemaljska vlada ne će imat najlaglje, ako će bit u najoštrijoj borbi s socijaldemokrati.

Sigurno je to, da ova borba ne će bit na hasan Gradišća. Gradišće danas još ne stoji tako čvrsto, da bi si moglo to deganje dopustiti. Mi moramo još dugo delati, dokle budemo tako čvrsti, kot su druge savezne zemlje. A oto nikakor ne ćemo doseći, ako se dvi najveće stranke, na mesto skupnoga delovanja na hasan Gradišća, ogorčeno jedna drugu pobijaju.

Rauhofer opet zemaljski poglavar.

Zemaljski sabor je u svojoj sednici 9. junija odibrat zemaljskoga poglavara. 19 glasov je spalo na njega. Glasovali su kršćanskosocijalisti i landbündleri. Kot se kaže je zelena-bela koalicija sklopljena. Sria je za Gradišće, da se je Rauhofer dal nagovoriti, da opet preuzme tešku i nezahvalnu čast zemaljskoga poglavara. Delo mu inako ne će bit lahko, pokidob da je socijaldemokratska opozicija za mnogo jača, nego su bili landbündleri.

Kad bečanske novine od Gradišća pišu.

Jur jedanput smo spomenuli, da se bečanske novine samo onda bavu s nami, ako dočuju kod nas vladajuće neuredbe. Je bila jur takova novina

„Nu, Ančica draga, nu! Vrli ćemo biti!“ su se trsila dičica udobrovoljiti si sestru. To je ada bila Anka. Nje bele ruke neobično hitro su vezale list na list. Vsaka žilica je drhtala u toj divojki. Čas bi nahero nakrenula glavicu, gledajući venac na svojem krilu, čas bi poljubila ko dite, čas pogladila belu kozu, čas bi podignula glavu na najmanji šušljaj, pak kot da te je pogledala srna. Nad celom tom slikom (kipom) razljivalo se je krez kiće sunčeno zlato. Nesridno sunce. Zač je tako svitlo? Stal-sam u tom shranišću, kot da su mi noge ukopane u zemlju. Bog zna, ča sam onda mislil. Konačno sam se opametil. Izašal sam iza grma, pak ravno k divojki.

„Sluga pokoran, čast mi je —“ sam se poklonil malo neokretno, držeć uvek jednako knjigu u rukah.

„Služenica! Vi ste gospodin Milan Milić, je li da?“ pokloni se divojka skočeć na noge. „Drago mi je. Sigurno su Vas poslali po mene.“

„Na službu, gospojica.“

„Prosim Vas, pričekaite samo časak. Velje ću svršit.“ Divojka kot da ne mari dalje za me, počne koruniti kozu i nij sprogovorila niti riči, dokle ju nij okoronila. Zatim zdigne glavicu, pogleda me bistro i reče:

„Izvolite! Idemo! Dičica hajdmo!“ Vračali smo se polako, govoreć od lipote krajine. Najednoć me zapita divojka:

„Kakova je to knjiga? Dopustite da vidim.“ Dal sam joj knjigu. „Vrazove pjesme! Čula sam

PODLISTAK.

August Šenoa:

Lipa Anka.

(Nastavak I.)

Bilo je onde i druge poznate gospode, ali ja sam se malo maril za to društvo, znajući da ja u to kolo ne spadam. Poklonil sam se vlastelinki i progovorio nekoliko vrlo vsakidanjih ričih, a onda sam prošal da idem prik vinograda u lozicu na drugom kraju briga, ter da onde štijem Vrazove pjesme (jačke), ke sam si sobom bil donesal. Radoval sam se tomu jur doma, ar zaista ne znam veće slasti, nego ležeć na mehkom mahu nasred lozne tišine štati njezne pjesme, izvadjene iz božje naravi i vrućega srca. Bila je ugodna prilika za moj big, ar je veseljak prebendar počel povidati na veliku radost društva od svojega jako zanimljivoga putovanja po Zagorju. Mislil sam, da mene ne će nigdor zgrišiti. No ali kumaj sam se udaljil da i trideset korakov, dovikne mi ujac ispod strihe pivnice:

„Milane! Milane! Veli ti gospa Jalićica, da ideš u lozicu po gospojicu Anku i drugu dičicu!“ „Hoću, gospodine uje!“ sam odvrnil i se dal na put k lozici. „Anka?“ sam se pital: „Kakova je to nesrećna Anka, ka je zaposela mirni lozni kutljac, ka mi ne da, da se tiho razgovaram s svojim Stankom Vrazom? Do biesa!

Prošla mi je radost! No neka čeka ta Ankica!“ Otpri sam knjigu i počel polako koracajuć prebirati krasne kitice, (verzuše) žeravinskoga pjesnika. Štijuć došal sam do mlade, hrastove lozice. Drivlje biše dost redko, ter je sunce vsagdir prosvijćevalo, i rekali bi zlatom posipovalo lišće. Najednoć sam začul zvonko grlo divojačko, i hitro zatim nekoliko ditećih glasov. Postal sam za jednim grmom, da vidim ča je. Na mahom zarašenom panju sidila je divojka od kih šest-najst let. Nij bila ni malena ni visoka, a u vse-mu nježna (miljanna). Lice puno, belo kot snig, rumeno kot rožica; nad črnim očima previjale se guste črne obrve, a obiljna črna kosa spadala joj je po vratu, neg lako svezana črjenkastom vrpcom (pantlininom). U kosu je bila zataknula plameni cvet divljega maka. Obličena je bila u belu haljinu pošicanu zelenimi šprekami, s širokim rukavim. Naušnice i lanac oko vrata od velikih koraljnih zrnov osebužno su dobro stale črnih očiju nepoznanki. Na drobnih prekrizhenih nogicah, ke su joj malo izgledale ispod haljine, imala je izrizane črne cipele vezane na križ črnimi vrpčami. Uz divojku je skakalo dvoje dičice, vlučeć belu pitomu kozu za roge. Divojka je plela dužičak venac od hrastovoga lišća.

„Jurica! Mimica! Čete bit na miru!“ vikne divojka glasom srditim a milim. „Vražići ste pravi. Ne mućite mi kože. Evo sada ću završiti venac, pak ćemo koruniti tu belu mekavku (koku). Kako čedu se gospoda čudit!“ Dičica su si počela božati od veselja.